

УДК 37.016
ББК 74.263
Д18

Даніліна І. В.

Д18 Навчальні проекти в початковій школі. 1 клас. — Х. : Вид. група «Основа», 2016. — 160 с. — (Серія «Проектна діяльність»).

ISBN 978-617-00-2701-6.

Посібник містить докладні матеріали щодо підготовки та проведення проектної діяльності та впровадження проектних технологій у практику роботи початкової школи.

Запропоновані розробки презентацій різноманітних за тематикою навчальних проектів у 1-му класі з української мови, математики, природознавства, трудового навчання та курсу «Основи здоров'я», складені відповідно до вимог навчальної програми для ЗНЗ з українською мовою навчання (у редакції 2014 р.) та матеріалів сучасних підручників.

У додатку подані шаблони для копіювання.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016

ББК 74.263

Навчальне видання

Серія «Проектна діяльність»

ДАНІЛІНА Інна Володимирівна

НАВЧАЛЬНІ ПРОЕКТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.

1 КЛАС

Головний редактор *Ю. С. Бардакова*

Редактор *О. В. Грабар*

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*

Технічний редактор *О. В. Лебедєва*

Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 19.05.2016. Формат 84×108/16.

Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Шкільна.

Ум. друк. арк. 10. Замовлення № 16-06/20-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»
61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66
тел. (057) 731-96-33

e-mail: office@osnova.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

ISBN 978-617-00-2701-6

© Даніліна І. В., 2016
© Корягін В. О., дизайн обкладинки, 2016
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2016

ЗМІСТ

Передмова	4
Українська мова	7
Проект «За що подякувати Букварикові»	7
Проект «Чарівний світ бібліотеки»	12
Проект «Національні символи України — верба і калина»	18
Математика	24
Проект «Геометрія — навколо!»	24
Проект «З історії гривні»	32
Проект «Година. Доба. Тиждень»	38
Проект «Цікаве число нуль»	46
Природознавство	51
Проект «Із чого виготовляють папір?»	51
Проект «Як економно витратити воду в повсякденному житті?»	57
Проект «Звідки береться олія?»	64
Проект «Чим живиться їжак?»	70
Проект «Як живуть комахи?» (на прикладі мурах)	74
Проект «Як потрібно доглядати домашніх улюбленців — рослин і тварин?»	81
Проект «Чим славиться моє рідне місто Харків?»	94
Проект «Київ — столиця України»	101
Проект «Дніпро — найбільша річка України»	109
Трудове навчання	117
Проект «Виготовлення казкових сюжетних композицій» (аплікація з паперу)	117
Проект «Виготовлення простих ялинкових іграшок і прикрас»	122
Проект «Свято писанки»	128
Основи здоров'я	135
Проект «Складання розпорядку дня»	135
Проект «Ігри, що сприяють гарному настрою»	141
Додаток	147
Шаблони для копіювання	147
Література та Інтернет-ресурси	159

ПЕРЕДМОВА

Проектна діяльність — одна з найперспективніших складових освітнього процесу, адже вона створює умови для творчого саморозвитку та самореалізації учнів, формує всі необхідні життєві компетенції, зокрема: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні. Самостійне здобування знань, їхня систематизація, можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему й ухвалювати рішення відбувається саме через метод проекту.

Використання проектної технології у початковій школі має свою специфіку: слід враховувати вікові та психологічні особливості учнів. Усі етапи проектної діяльності мають ретельно контролюватися вчителями, оскільки і теоретичних, і практичних знань та вмінь у молодших школярів ще замало. Проект для початкової школи здебільшого мають бути короткотривалими.

Залучення молодших школярів до проектної роботи сприяє формуванню в них таких *компетентностей*:

- уміння працювати в колективі;
- уміння розділяти відповідальність;
- уміння аналізувати результати діяльності;
- уміння почуватися членом команди;
- навички аналітичного погляду на інформацію;
- здатність до адекватної самооцінки.

Проект — це індивідуальна, частіше групова або колективна діяльність школярів, спрямована на створення певного унікального кінцевого продукту. Проект розглядають як «п'ять П»: проблема, планування, пошук інформації, продукт, презентація.

Шосте «П» проекту — його портфоліо, тобто папка, у яку зібрані всі робочі матеріали (*чернетки, плани, звіти тощо*).

Робота у проекті розпочинається із чіткого формулювання мети проекту, завдань та планування дій.

Найбільш важливою частиною плану є покрокове розроблення проекту, у якому зазначений перелік конкретних дій з указівкою виходів, термінів, відповідальних.

Обирається форма проектної діяльності: індивідуальна, групова, колективна.

Робота у проекті передбачає пошук інформації, що потім буде оброблятися, систематизуватися, узагальнюватися, адаптуватися для подальшого використання.

Результатом роботи над проектом є якийсь певний кінцевий продукт, зокрема: газета, книга, листівка, виставка малюнків, колективне панно, твір, комп'ютерна презентація, стаття у газету, реклама, віртуальний музей, фотоальбом, збірка власних творів, вистава, свято, концерт, рольова гра, екскурсія, тематична міні-збірка, сценка, дослідницька робота тощо.

Робота у проекті завершується презентацією його кінцевого продукту.

Основні етапи роботи у проекті

I ЕТАП — ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ

Учитель повідомляє учням тему, мету, кінцевий продукт проекту, завдання, план роботи. Усе це обговорюється в класі, учні вносять свої пропозиції.

II ЕТАП — ПІДГОТОВЧИЙ

Учні збирають матеріал, ознайомлюються з навчальною інформацією, виконують тренувальні вправи.

III ЕТАП — ПРОЕКТНА РОБОТА

Учні проєктують «макет», опрацьовують зібрану інформацію, коригують її. На цьому етапі учні звертаються до довідників, словників, до вчителя для отримання додаткової інформації.

IV ЕТАП — ОФОРМЛЮВАЛЬНИЙ

На цьому етапі учні остаточно оформлюють кінцевий продукт (*малювання, складання, розфарбовування, оформлення презентації тощо*). Це може відбуватися як у школі, так і вдома.

V ЕТАП — ПРЕЗЕНТАЦІЯ ПРОЕКТУ

Учні розповідають про свою роботу у проєкті, демонструють кінцевий продукт, захищають ідею, зміст, відповідають на запитання опонентів.

VI ЕТАП — ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ

На цьому етапі вчитель (*координатор проєкту*) та учні (*учасники проєкту*) аналізують виконану роботу, виявляють її переваги та недоліки, оцінюють свою участь у проєкті, складають плани на майбутнє.

Типи проєктів

В основу типології проєктів можна покласти різні ознаки. Наприклад, *залежно від кількості учасників*, проєкти можуть бути індивідуальними, груповими (2–6 осіб), колективними; *залежно від часу, витраченого на реалізацію*, проєкти можуть бути короткотривалими (1–3 уроки), середньої тривалості (до місяця), довготривалими (кілька місяців). *За тематичною спрямованістю* проєкти є різноманітними: мовні, екологічні, етнографічні, країнознавчі, правові, соціологічні тощо. Не завжди легко визначити тип проєкту за тематичною спрямованістю, адже більшість із них за своєю сутністю є міждисциплінарними.

Частіше тип проєкту визначають *за характером провідної діяльності*. Розглянемо такі основні типи проєктів: дослідницькі, інформаційні, творчі, ігрові, практичні (*практично орієнтовані*).

- Дослідницькі проєкти. Змістом проєкту є дослідження певних явищ та процесів. Дослідницькі проєкти потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження, продуманості методів. Вони повністю підпорядковані логіці дослідження і мають відповідну структуру: визначення теми дослідження, аргументація її актуальності, визначення предмета й об'єкта, завдань і методів, висунання гіпотез розв'язання проблеми та окреслення шляхів її розв'язання.
- Інформаційні проєкти спрямовані на збирання даних про певний об'єкт або явище. Вони передбачають ознайомлення учасників з інформацією, її аналіз та узагальнення фактів, призначених для широкої аудиторії. Такі проєкти часто інтегруються в дослідницькі та стають їхньою органічною частиною.
- Творчі проєкти не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників. Вона розвивається, підпорядковується кінцевому результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проєкту. Кінцевим продуктом творчого проєкту можуть бути журнал, альманах, виставка малюнків, свято, вистава, сценка тощо.
- Практичні (*практико-орієнтовані*) проєкти відрізняє чітко визначений із самого початку результат діяльності його учасників, що враховує їхні соціальні інтереси. Такий проєкт потребує ретельно продуманої структури, сценарію діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них, чітких висновків, участі в оформленні результатів кінцевого продукту.

- Рольові, ігрові проекти передбачають виконання ігрових ролей у моделях / ситуаціях, що об'єднуються загальною ідеєю. Це можуть бути ролі історичних постатей, казкових героїв, персонажів літературних творів, соціальні або професійні ролі; можуть бути використані сюжети літературних творів, казок.

У практиці роботи, ураховуючи специфіку навчання дітей початкових класів, слід інтегрувати проекти за домінуючою діяльністю (*дослідницько-інформаційний, інформаційно-прикладний, інформаційно-ігровий тощо*).

За кількістю навчальних предметів, охоплених проектом, визначають:

- монопредметні (*внутрішньопредметні*);
- міжпредметні (*де інтегруються декілька навчальних предметів*);
- надпредметні (*ті, що містять зміст дисципліни, що не входить до програми початкової школи*) проекти.

За кількістю учасників проекти поділяються на:

- індивідуальні;
- парні;
- групові;
- колективні.

За тривалістю виконання проекти поділяються на:

- короткострокові (*мініпроекти, розраховані на термін від одного до декількох уроків протягом тижня*);
- середньострокові (*проекти, розраховані на термін від двох тижнів до двох-трьох місяців*);
- довгострокові (*проекти, що розраховані на термін один-два семестри і більше*).

За характером контактів визначають:

- внутрішні (*проекти, що проводяться в межах одного класу*);
- однопаралельні та міжпаралельні (*проекти, що проводяться в межах паралелі класів*);
- міжшкільні (*проекти, що проводяться із залученням учнів різних шкіл району, міста*);
- обласні;
- регіональні;
- усеукраїнські;
- міжнародні проекти.

У початкових класах учні, зазвичай, беруть участь у внутрішніх, однопаралельних та міжпаралельних проектах.

За характером партнерських взаємодій розрізняють:

- кооперативні;
- змагальні;
- конкурсні проекти.

Психологи радять у початковій школі залишити пріоритетними лише кооперативні проекти.

Метод проектів є інноваційною педагогічною методикою. Він дає змогу найповніше врахувати індивідуальні особливості кожного учня, тобто реалізувати особистісно орієнтований підхід у навчанні, заснований на особистісних характеристиках, що передують досвіду, рівню інтелектуального, морального та фізичного розвитку дитини. Метод проектів дає змогу розв'язати проблему мотивації, створити позитивну атмосферу навчання, навчити дітей застосовувати свої знання на практиці для розв'язання життєвих й особистісних проблем.

УКРАЇНСЬКА МОВА

Дата _____

Клас _____

ПРОЕКТ «ЗА ЩО ПОДЯКУВАТИ БУКВАРИКОВІ»

Характеристика проекту:

- за діяльністю:** дослідницько-інформаційний;
- за кількістю навчальних предметів:** міжпредметний;
- за кількістю учасників проекту:** груповий;
- за характером контактів:** внутрішній;
- за тривалістю виконання:** короткостроковий;
- за характером партнерських взаємодій:** кооперативний.

Мета та завдання:

- формувати навички роботи з енциклопедичною та довідковою літературою;
- формувати в учнів уявлення про розуміння важливості читання як процесу розширення кола знань;
- з'ясувати значення читання у житті людини;
- формувати уявлення про перші букварі;
- формувати вміння застосовувати свої знання;
- тренувати навички роботи в групі; учити шукати відповіді на цікаві запитання; розвивати вміння обмінюватися думками;
- виховувати почуття прекрасного, естетичні смаки.

Хід презентації проекту

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Сядьте, діти, всі гарненько,
Руки покладіть рівненько,
Голову вище підніміть,
Свої плечі розведіть.
Мені, діти, усміхніться,
Веселіше подивіться!

II. СПРЯМУВАННЯ ДО МЕТИ

1. Слово вчителя

— Упродовж усього життя ми звертаємося до книги. Батьки читали вам казки, віршики, оповідання, коли ви ще були зовсім маленькими. Згадайте свої перші улюблені книжечки, які розглядали, щось згадуючи, уявляючи, фантазуючи. А тепер ви самі вивчили всі літери і стали читачами.

2. Робота над загадкою

— Про яку книжку йдеться в загадці?

- Цю найпершу в школі книжку
Знає будь-який школяр.
До усіх книжок доріжку
Прокладає наш... (Буквар).

3. Технологія «Мікрофон»

Є книг багато мудрих і повчальних,
Товстих, тонких, барвистих, наче жар.
Але одна — книжкам усім начальник,
І по-простому звуть її — Буквар!

— Чому Буквар називають начальником над усіма книжками?

— Сьогодні ми підіб'ємо підсумки роботи над проектом «За що подякувати Букварикові».

III. ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОЕКТУ

- Чому Буквар так названо?
- Чому Буквар уважають найголовнішою книгою у житті людини?
- Що дає людині вміння читати?
- Чому необхідно вчитися читати вдумливо?

IV. ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ

1. Читання додаткової та енциклопедичної літератури
2. Дослідження «Перший Буквар»
3. Знайомство з книгодрукарем Іваном Федоровим
4. Організація виставки малюнків «Улюблена буква»
5. Складання правил користування книгою
6. Випуск міні-журналу «Улюблені букви»
7. Розучування пісні «Букварик» (*муз. і сл. Наталії Май*)

V. ФОРМУВАННЯ ГРУП ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Учні класу об'єднуються у групи:

- I група — «Кореспонденти»;
- II група — «Дослідники»;
- III група — «Актори»;
- IV група — «Розумники»;
- V група — «Співаки».

VI. ОБГОВОРЕННЯ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЯ ПРОЕКТУ ГРУПАМИ

I група «Кореспонденти»

1. Повідомлення учнів

Буквар, або абетка, — підручник, за яким навчаються грамоти.

До XVII ст. в Україні його називали «азбукою» (*за найменуванням перших двох літер слов'янського алфавіту*). У XVI–XVIII століттях часто виходили друком букварі під назвою «Грамати́ка».

Назву «Буквар» увів на початку XVII століття Мелетій Смотрицький — талановитий письменник, педагог, ерудит, людина всебічної європейської освіти.

Перший друкований буквар, виданий друком українським автором, мав назву «Наука до читання й розуміння слов'янського письма». Він вийшов у світ у Вільні 1596 р. стараннями Лаврентія Зизанія. До книжки було додано словник, що містив 1061 слово.

Першим букварем, виданим в Україні, був «Буквар» («Азбука»), надрукований 1574 р. у Львові першодрукарем Іваном Федоровим. Книжка складалася з абетки, складів, зразків відмінювання і короткої читанки. До нас дійшов лише один примірник, який знайдено в Римі 1927 р. Зберігається в бібліотеці Гарвардського університету (США).

Особливість сучасного букваря полягає у тому, що за ним школярі не тільки опановують грамоту, але й отримують перше уявлення про рідну мову як засіб спілкування.

2. Гра «Хвости»

Буквар — це...

II група «Дослідники»

1. Повідомлення учнів

«Книги — ріки, що наповнюють Усесвіт мудрістю» — ось яка похвала книгам дійшла до нас із давнини.

Справді, мудрість і знання, нажиті людьми в горі, труді, радості, дбайливо збираються і залишаються в книгах, наче мед, який бджоли носять з квіток у щільники.

Книги — ріки... Може, й справді у давнину їх можна було порівняти з ріками. Тепер книги — це море. Скільки їх виходить у нас! Але і книжкове море, й книжкова ріка беруть початок, мов із джерельця, з однієї-єдиної, найпершої книги — з добре знайомого всім букваря.

Перший буквар побачив світ 1574 р. у Львові. Називався він «Азбука». Це також була одна з перших друкованих книг — до цього книги переписувалися від руки. Вона з'явилася завдяки Івану Федорову — засновникові книгодрукування в Росії та Україні.

То був перший підручник, за яким слов'яни вчилися читати.

Іван Федоров добре розумів, що його книжки неписьменній людині не потрібні. Її необхідно спершу навчити читати, і тільки тоді вона збагне, який скарб для людини — книга. Для цього він написав і видав свою «Азбуку».

Першодрукареві випало жити в складний час. Багато лиха він зазнав від недоброзичливців, заздрісників. Часто гнаний, переслідуваний, він переїздив з міста до міста, однак не припиняв розпочатої справи. Першодрукар ніколи не прагнув ані почетей, ані багатства. Помер він у бідності. Друзям навіть довелося викупати його майстерню, яку могли забрати за борги.

Іван Федоров не нажив багатства. Зате зажив великої слави. І доки люди вчать читати, доки беруть до рук буквар, його не забудуть.

Демонстрування фотографій пам'ятника Іванові Федорову у Львові.

2. Тестування

- Хто такий Іван Федоров?
  - музикант;
  - книгодрукар;
  - художник.
- Які назви мали перші Букварі?
  - «Азбука»;
  - «Грамати́ка»;
  - «Абетка».

III група «Актори»

1. Інценізація

Букварик

Я мандрую по країні,
Я з абеткою дружу.
І малечу як зустріну,
Грамоти одразу вчу.

Чи всі зі мною, Букварем
Літеру до літери вчили ви щодня?
Підійшли до справжнього, до світлого знання.
Допоміг я вам відкрити диво те чудове,
Як з маленьких зернят-літер виростає слово.
За науку в перші дні що ви скажете мені?

Учні (по черзі)

1. Добрий Букварику!
Перша книжка!
Хочеться навіть
Поплакати трішки.
2. Жаль розлучатися, хоч і треба,
Ми не забудем ніколи про тебе!
Спасибі тобі за добру науку,
За паличку першу і першу букву.
За перше слово, за першу казку,
За першої вчительки щиру ласку.

3. Ми пам'ятатимем довгі роки
Мудрі, повчальні твої уроки.
4. Юний друже!
Учись старанно, залюбки,
Читати полюби книжки,
Бо книжка так багато вміє:
Вона печаль твою розвіє,
В чарівний світ казок помчить,
І думати тебе навчить,
І мріяти, і співчувати,
І стільки може розказати!
Рости, як навесні трава,
І пам'ятай мої слова.

5. Буквар скінчивсь, та не скінчилося, а тільки починається довге й цікаве шкільне життя. Буквар — це маленька часточка тих великих знань, що дасть вам школа. Тож...

У ч и т е л ь

Учися, дитино, Бог буде з тобою,
З любов'ю тебе шануватиме світ.
Учися, щоб сіять добро поміж люди
І житиме вічно, не згине твій слід.

У ч н і (по черзі)

1. Благослови нас, добрий Боже,
Благослови, Пречиста мати,
Хай Ваша ласка допоможе
В країну знань нам прямувати.
2. Дай знання нам, школо-мати,
Найсильнішу зброю в руки,
Вчи нас зло перемагати
І в душі повік тримати
Світло правди і науки.
3. Просторі стеляться путі,
Навкруг широкий обрій.
Мені відкрито все в житті,
Аби учився добре.
4. І я учитимусь, як слід,
І буду вірним сином
Милішої за цілий світ
Своєї України.
5. Словом хорошим згадаймо в цей час
Тих, хто буквар готували для нас.
Спасибі редакторам і друкарям,
Спасибі художникам і вчителям.

У с і. Спасибі, спасибі всім!

6. Спасибі й деревам за білий папір!
А квітам і травам — за фарби яскраві.
Спасибі нашим першим вчителям
За люблячі серця,
За руки ласкаві.

У с і. Спасибі, спасибі, спасибі!

Б у к в а р

Всі літери прочитані,
Усіх їх — тридцять три.

Тепер всіх вас учитимуть
Підручники нові.

2. Складання правил користування книгою

— Як слід поводитися з книгами?

ПАМ'ЯТКА

1. Беріть книгу чистими руками.
2. Не згинайте книгу — від цього випадають сторінки.
3. Не кладіть у книгу олівці та інші предмети, від цього вона рветься.
4. Не загинайте сторінки, користуйтеся закладкою.
5. Не читайте книгу під час їжі.
6. Щоб книга слугувала вам тривалий час, обгорніть її.

3. Технологія «Мікрофон»

— За що ми вдячні Букварю?

IV група «Розумники»

1. Цікаво знати, що...

Найбільш уживаною літерою в українському алфавіті є літера «п». Також на цю літеру починається найбільша кількість слів. Тоді ж як найрідше вживаною літерою українського алфавіту є «ф». В українській мові слова, що починаються з цієї літери, здебільшого запозичені з інших мов.

2. Презентація малюнків «Улюблена буква»

Учні презентують малюнок з буквою і віршик до цієї букви.

3. Упорядкування міні-журналу «Улюблені букви»

4. Ігри з буквами

1) Гра «Таємнича літера».

— Знайди літеру!

аша аша аша аша

(Маша, каша, Паша, ваша)

2) Гра «Заміни букву».

— Заміни одну літеру іншою таким чином, щоб з'явилося нове слово.

Син — ... (сон), кінь — ... (лінь), кит — ... (кіт), мапа — ... (мара), коза — ... (лоза).

3) Гра «Ланцюжок складів».

— Продовжте ланцюжок.

Верба — бабуся — сяйво — волога — Ганна — намисто — сто — стоjar...

4) Гра «Розшифруй напис».

Х   б г т чи   є, т й ба   о з а .

ит   ня — н йкр щ н в а   я.

(Хто багато читає, той багато знає. Читання — найкраще навчання.)

— Як ви розумієте ці прислів'я?

— Чому необхідно вчитися читати вдумливо?

V група «Співаки»

Учні виконують пісню «Букварик» (сл. і муз. Наталії Май).

VII. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ

Технологія «Мікрофон»

- Що нового ви дізналися, працюючи над проектом?
- Яка діяльність на уроці вам найбільше сподобалася?
- Чого вас навчила робота над проектом?